

Karol KLAUZA

IDEA UNIWERSYTETU KATOLICKIEGO

Studium dokumentów Włoskiej Katolickiej Federacji Uniwersyteckiej
(Federazione Universitaria Cattolica Italiana)

Zasada zawierzenia studiom jest wyrazem przekonania, że uniwersyteckie wykłady i badania niosą w sobie wewnętrzną siłę, która poszerza horyzonty ludzkiej inteligencji i pozwala studiom akademickim zachować charakter trudu – poważnego i metodycznego trudu rozwoju. Co więcej, w klimacie zawierzenia ujawniają się korzyści, jakie płyną dla całościowo pojętej formacji ludzkiej.

Europejska tradycja uniwersytetów wywodzi się z Włoch. Pomimo kulturowego naruszenia ciągłości tradycji edukacyjnej świata antycznego w związku z przeniesieniem ośrodka władzy cesarzy rzymskich do Konstantynopola Zachód zachował instytucjonalną troskę o rozwój intelektualny Europy. Początkowo upadek militarnego znaczenia Rzymu w piątym wieku wywołał katastroficzne nastroje końca cywilizacji. Pod auspicjami młodej instytucji Kościoła, która sto lat wcześniej wyszła z rzymskich katakumb i przeniosła się pod dachy bazylik, edukacja humanistyczna związała się ze strukturami organizacyjnymi parafii, kurii biskupich i klasztorów (m.in. w Auxerre, Reims, St. Gallen, Chartres). Nie bez wpływu doświadczeń kultury arabskiej, chrześcijańskiej, a potem islamskiej dojrzewały inicjatywy powoływania szkół przekazujących wyższą wiedzę i kulturę niż czyniły to szkoły klasztorne i biskupie. W siódmym i ósmym wieku, gdy dziedzictwo Imperium Romanum ulegało ekonomicznej i kulturowej degradacji, konieczna stała się konfrontacja z intelektualną siłą islamu – z jego „Domem Mądrości” (była to biblioteka i szkoła filozoficzna) w Bagdadzie, działającym od roku 859 uniwersytetem Al-Karawijjin w marokańskim Fezie oraz od 988 roku z uniwersytetem Al-Azhar w Kairze.

Dopiero w dziewiątym wieku, w ślad za odradzającą się w imperium Karola Wielkiego ideą mecenatu państwowego nad nauką, pojawiła się inicjatywa szkoły przypałacowej w Akwizgranie. Podobną instytucję służącą edukacji założył w Konstantynopolu w pierwszej połowie dziewiątego wieku Bardas, regent Michała III. W tym samym czasie, za panowania cara Symeona I, powstały „szkoły piśmiennicze” w Bułgarii (Presław i Ochryda). Rozwój miast i jednoczesne wypracowanie mechanizmów sprzyjających finansowaniu edukacji poza strukturami kościelnymi sprawił, że od jedenastego wieku, głównie w środowisku włoskim, na fali cywilizacyjnego odrodzenia kultury antycznej, instytucja uniwersytetu zaczęła się dynamicznie rozwijać. Pierw-

szą szkołą, która przyjęła nazwę uniwersytetu, był Uniwersytet Boloński. Do czternastego wieku, gdy liczba fundacji uniwersyteckich osiągnęła apogeum, na terenie Włoch (w Bolonii, Modenie, Padwie, Neapolu, Sienie, Rzymie, Florencji, Pizie, Pavii, Ferrarze) powstało dziesięć z dwudziestu dziewięciu uniwersytetów europejskich. Ich struktura organizacyjna nawiązywała do doświadczeń cechowych, a profil kształcenia koncentrował się na wykładzie siedmiu sztuk wyzwolonych, filozofii, teologii, prawa i medycyny. Jednocześnie były to ośrodki badań, a także promocji społecznego znaczenia wiedzy, sztuki i kultury związanej z łaciną, greką, językiem arabskim, hebrajskim oraz językami krajów macierzystych (starocerkiewnym, niemieckim, angielskim, hiszpańskim, francuskim, polskim, węgierskim). Włoskie tradycje uniwersyteckie mogą zatem stanowić ważne, miarodajne i pouczające świadectwo rozumienia idei przewodnich instytucji naukowych określanych mianem uniwersytetów. Zachodzące w ostatnich latach zmiany w semantyce tego słowa, wynikające z faktu nazywania nim uczelni politechnicznych czy medycznych, wymagają refleksji o charakterze historycznym i semantycznym. Sytuacja włoskich uniwersytetów wyznaniowych – głównie katolickich – dodaje do ogólnej analizy idei uniwersyteckiej aspekty wynikające z kojarzenia – tak, jak to czyniono u początków instytucji uniwersytetu europejskiego – celów edukacyjnych z religijnymi.

Podstawę analiz w niniejszym studium stanowią dokumenty wypracowane przez powstałą w roku 1896 organizację skupiającą środowiska uniwersyteckie Włoch. Przyjęła ona nazwę *Federazione Universitaria Cattolica Italiana* – FUCI. Zgodnie ze swoim statutem FUCI prowadzi działalność pedagogiczną w duchu chrześcijańskim, wykorzystując do tego uniwersytety oraz współpracując z innymi organizacjami wspierającymi dążenie do osiągnięcia zasadniczego celu, jakim jest „ukształtowanie u studentów dojrzałego sumienia chrześcijańskiego, ukierunkowanego na współodpowiedzialność kościelną i obywatelską, i podtrzymywanie ich na drodze wiary”¹. Federacja uważa się za realizatorkę chrześcijańskiej praxis, którą – zgodnie z Dekretem o apostolstwie świeckich *Apostolicam actuositatem* Soboru Watykańskiego II – cechują: aktywność ewangelizacyjna i formacyjna, odpowiedzialna współpraca z hierarchią, działania wykorzystujące komplementarność talentów i aktywność członków jednej struktury organizacyjnej, mandat działania otrzymany od Kościoła². W analizowanych tu dokumentach FUCI przedstawia siebie jako współfundatorkę tak ważnej organizacji, jak „Pax Romana”, oraz jako part-

¹ *Federazione Universitaria Cattolica Italiana, Statuto nazionale approvato dall'assemblea federale del 2002*, art. 2. (Jeśli nie wskazano inaczej, cytaty z tekstów związanych z FUCI podano za: <http://www.fuci.net/>. Tłum. wszystkich fragmentów obcojęzycznych – K. K.)

² Por. Sobór Watykański II, Dekret o apostolstwie świeckich *Apostolicam actuositatem*, nr 20.

nera w inicjatywach formacyjnych włoskiej Akcji Katolickiej, Ruchu Kościelnego na rzecz Zaangażowania w Kulturę (wł. Movimento Ecclesiale di Impegno Culturale) czy Międzynarodowego Ruchu Studentów Katolickich (fr. Jeunesse Étudiante Catholique Internationale – Mouvement Internationale des Étudiantes Catholiques). Doświadczenia zdobyte w czasie wieloletniej współpracy z tymi wyspecjalizowanymi organizacjami oraz wnioski z własnych inicjatyw bazujących na określonym rozumieniu uniwersytetu sprawiają, że idee formułowane przez FUCI wydają się nie tylko interesujące, lecz także nacechowane wyjątkowym charyzmatem kompetencji. Zwrócił na to uwagę między innymi Ojciec Święty Benedykt XVI podczas audiencji z okazji sto dziesiątej rocznicy założenia Federacji³. W przekonaniu Papieża uniwersytet to przestrzeń charyzmatycznego powołania, które dzięki niej i w niej może spełniać się dla dobra Kościoła i wspólnoty świeckich. Powołanie to streszcza się w formule: „credere nello studio” – „zawierzyć studiom”.

UNIwersYTET ŚRODOWISKIEM ZAWIERZENIA

We wspomnianym przemówieniu Benedykta XVI skierowanym do przedstawicieli FUCI Ojciec Święty zawarł swoje rozumienie rangi uniwersytetu. Okazją do tego stało się jedno z podstawowych zaleceń formacyjnych, które mówi o zawierzeniu temu, co stanowi przedmiot edukacji uniwersyteckiej. Uniwersytet to instytucja dokonująca trudnej syntezy wiary religijnej z pełnym zaangażowaniem i kreatywności wysiłkiem rozumu. „Dlaczego człowiek wierzący miałby rezygnować z wolnego poszukiwania prawdy, a człowiek szukający w sposób wolny prawdy miałby wyrzekać się wiary? Osiągnięcie autentycznej dojrzałości ludzkiej, naukowej i duchowej może się bowiem dokonywać właśnie podczas studiów uniwersyteckich i dzięki nim. Zasada zawierzenia studiom jest wyrazem przekonania, że uniwersyteckie wykłady i badania niosą w sobie wewnętrzną siłę, która poszerza horyzonty ludzkiej inteligencji i pozwala studiom akademickim zachować charakter trudu – poważnego i metodycznego trudu rozwoju. Co więcej, w klimacie zawierzenia ujawniają się korzyści, jakie płyną dla całościowo pojętej formacji ludzkiej, o czym

³ „Chętnie cytuję z tej okazji słowa, jakie wypowiedział z okazji stulecia mój umiłowany i czcigodny poprzednik Jan Paweł II: historia tych lat potwierdza, że doświadczenia FUCI stanowią znaczący rozdział w życiu Kościoła we Włoszech, zwłaszcza w zakresie szerokiego i różnorodnego zaangażowania świeckich, które w Akcji Katolickiej posiadało swą główną oś rozwoju”. B e n e d y k t XVI, *Przemówienie do członków Włoskiej Katolickiej Federacji Uniwersyteckiej* (Watykan, 9 XI 2007).

pięknie powiedział bł. Giuseppe Tovini: «Przez studia młodzi nigdy nie będą zubożeni, bez studiów nigdy nie staną się bogaci»⁴.

W dyskusji nad profilem studiów uniwersyteckich perspektywa syntezy nauki i wiary jawi się jako konieczny paradygmat zakorzeniony w ludzkiej naturze, która jest otwarta zarówno na wiedzę pochodzącą z doświadczenia i analizy związków przyczynowo-skutkowych, jak i na mądrość płynącą z wiary. Zakres tej mądrości sięga od wiary w prawdy niedostępne dla rozumu i doświadczenia po szczyty kultury ducha, gdzie zgodnie z diagnozą poety, „coraz się dusza ludzka rozprzestrzenia i większym staje się Bóg!”⁵. Jedynie „universitas” wpisana w charakter instytucji naukowej zdolna jest pomieścić w sobie tę rozległą perspektywę wyzwań, jakie człowiek stawia sobie i innym na drodze do rozumienia samego siebie, otaczającego go świata i – nazywanego różnymi imionami – Boga. Na progu dwudziestego pierwszego wieku szukanie sensu i odrzucanie jego zaprzeczenia nabiera cech drogi „alternatywnej” względem powszechnie przyjmowanych postaw. Przy okazji spotkania z delegatami FUCI Benedykt XVI dostrzegł ten kontekst kulturowy uniwersytetów katolickich „niestrudzenie przypominających młodemu pokoleniu, że trzeba być czujnym i bez wahania wkraczać na drogę «alternatywną», którą wskazać może jedynie Chrystus”⁶. Ojciec Święty podkreślił także integracyjną funkcję uniwersytetu, przez który Chrystus prowadzi młodych ludzi, stwarzając im okazję do „uporządkowanych i naznaczonych solidarnością, ścisłych, szczerych i bezinteresownych relacji uczuciowych z bliźnimi”⁷. Jest to trafne odniesienie do pozadydaktycznych funkcji wspólnoty akademickiej, z natury swej nastawionej na kontynuację procesu budowania więzi okresu młodzieńczego w warunkach określonych specyfiką uniwersytetu. Specyfikę tę wyznaczają między innymi właśnie rys wspólnotowy relacji łączącej profesorów i uczniów, ale także silne więzi pokoleniowe, które w ciągu kilku lat wspólnych wysiłków dydaktycznych i badawczych często stanowią psychologiczne oparcie środowiskowe, a niekiedy rodzą przyjaźnie trwające przez całe życie. Na gruncie tych relacji krystalizują się na uniwersytetach także relacje małżeńskie i rodzinne, przez co silniej dochodzi do głosu społecznie doniosły, integracyjny wymiar tych uczelni, które łączą wysoki poziom nauczania z kształtowaniem świadomości powołania, obowiązków i odpowiedzialności także za formę i styl życia osobistego.

⁴ Por. tamże.

⁵ A. A s n y k, *Do młodych*, w: tenże, *Wybór poezji*, Nasza Księgarnia, Warszawa 1956, s. 188.

⁶ B e n e d y k t XVI, dz. cyt.

⁷ Tamże. Zob. też: M. C a l l a r i G a l l i, M. C e r u t i, T. P i e v a n i, *Pensare la diversità. Per un'educazione alla complessità umana*, Meltemi, Roma 1998; E. M o r i n, *La testa ben fatta. Riforma dell'insegnamento e riforma del pensiero*, Cortina, Milano 2000; G. B o c c h i, M. C e r u t i, *Educazione e globalizzazione*, Cortina, Milano 2004.

Wiadomo, że wiele inicjatyw integracyjnych na uniwersytetach inspirowanych jest przez struktury. Do najważniejszych zaliczyć wypada specjalistyczne duszpasterstwo obejmujące nie tylko studentów, ale także pracowników dydaktycznych i administracyjnych uczelni. Włoska FUCI i wiele podobnych, często nieformalnych organizacji na uniwersytetach polskich podejmuje tę formę wychowania, a zarazem kształtowania macierzystego środowiska. „Dla spełnienia tej misji [uniwersytetów] należy się starać o wzrost głębokiej przyjaźni z boskim Nauczycielem, pozostając w szkole Maryi, Stolicy Mądrości”⁸. W ostatecznym rozrachunku integracja środowiska zaskakująco korzystnie przekłada się także na wyniki dydaktyczne oraz społeczne oddziaływanie autentycznie zintegrowanych uniwersytetów.

Wewnętrznej integracji wspólnot akademickich nadano w historii szereg spektakularnych form, z których wiele trwa do czasów obecnych. Wystarczy wspomnieć choćby autonomię uniwersytetów, przywilej immunitetu osobowego i terytorialnego, czytelną strukturę hierarchiczną i własną obyczajowość. Obszar studium zawsze stanowił domenę społeczną paralelną względem sądowej palestry, politycznej władzy i militarnej siły. W średniowiecznej organizacji uniwersytetów wyrażało się to przez pełną opiekę materialną i duchową nad studentami, łącznie z rozstrzyganiem spraw spornych przez władze uczelni. Zawierzenie instytucji uniwersytetu oparte było na autorytetach osobowych, łączących kompetencje naukowe z miejscem zajmowanym w hierarchii akademickiej. Tego układu autorytetu, kompetencji i władzy uniwersyteckiej nie zmieniły nowe systemy wartości wyrosłe na gruncie ideałów oświeceniowych. Przeciwnie – w sytuacji pogłębiania się rezerwy wobec autorytetu religii w sekularyzujących się środowiskach akademickich sama struktura uniwersytetu stawała się stopniowo źródłem legitymizacji autorytetu uczelni. Działania FUCI zapoczątkowane pod koniec dziewiętnastego wieku miały na celu powrót do pierwotnych ideałów wspólnototwórczej roli uniwersytetów, opartej na silnie akcentowanej, realnej, historycznej obecności Chrystusa działającego w dziejach – najsilniejszego czynnika integracji międzyludzkiej, w tym także uniwersyteckiej. Istotnym elementem opcji reprezentowanej przez FUCI było zawierzenie – wbrew tendencjom opiniotwórczych środowisk inteligencji ze świata polityki, ekonomii i kultury, a zwłaszcza rodzącego się świata mediów. Doświadczenia FUCI w tym zakresie, zebrane na przełomie dziewiętnastego i dwudziestego wieku, pozwoliły na określenie celów i form działań dynamizujących obecność Kościoła w życiu społecznym. Zwłaszcza współpraca przy formowaniu przyszłych członków Akcji Katolickiej, a następnie ściśle współdziałanie z tą organizacją stanowi ważny element udziału uniwersytetów w uobecnianiu ideałów Ewangelii w życiu

⁸ B e n e d y k t XVI, dz. cyt.

codziennym. Związki takiej postawy z ideałami zaangażowania, aktywnej obecności i odważnego świadectwa sprawiają, że program FUCI pozostaje w wielu punktach zbieżny z programem Akcji Katolickiej, dla której istotne znaczenie posiada – oprócz zawierzenia – także działanie.

UNIwersYTET ŚRODOWISKIEM SOLIDARNOŚCI

Funkcjonowanie uniwersytetu ma również wymiar praktyczny. Wyraża się on w aktywności ad intra i ad extra, przy czym istotnym jej rysem jest solidarność leżąca u podstaw idei wspólnoty uniwersyteckiej. Liczne teksty wypracowane przez FUCI zawierają szczegółowe sugestie co do działania opartego na solidarności. Statut na przykład określa w sposób konkretny współdziałanie ludzi uniwersytetu ad intra w procesie dydaktyki, w pedagogii uniwersyteckiej i w prowadzonych badaniach.

Inny obszar solidarnego działania jako owocu funkcjonowania uniwersytetu dotyczy działań ad extra. Obejmuje on programowanie kierunków studiów o dużym znaczeniu społecznym, podejmowanie wspólnych inicjatyw z innymi organizacjami chrześcijańskimi – na przykład z Akcją Katolicką – oraz ruchami i stowarzyszeniami pozostającymi w ramach Kościoła, wskazuje na potrzebę aktywnego, solidarnego udziału w rozwiązywaniu problemów stawianych przez życie ekonomiczne, polityczne i kulturowe.

SOLIDARNOŚĆ WEWNĄTRZUNIwersYTECKA

Podstawowym zadaniem uniwersytetu jest edukacja dokonująca się przez ścisłą współpracę nauczycieli i uczniów. Do tego obszaru solidarności wewnątrzuniwersyteckiej odnoszą się sugestie odnowy działań FUCI podejmowane w dyskusjach z roku 2008. Wobec politycznego zaangażowania środowisk uniwersyteckich (m.in. w związku z dyskusjami wokół niezrealizowanej wizyty Benedykta XVI na uniwersytecie La Sapienza w Rzymie w styczniu 2008 roku) FUCI przypomina, że podstawowym zadaniem uniwersytetów pozostaje wciąż edukacja.

Każdy uniwersytet w swoim statucie określa własny sposób realizacji ideału solidarności profesorów i studentów złączonych w jedną wspólnotę otwartą na „universitas” charakterów, zainteresowań i potencjału ludzkiego, jawiącego się w praktyce jako dar Opatrzności, dzięki któremu zachowuje ciągłość tak specyficzna wspólnota, jaką jest szkoła wyższa. FUCI dodaje do argumentacji odwołującej się do idei wspólnoty i solidarności własne argumenty. Pierwszym z nich jest głęboko personalistyczny paradygmat równo-

ści praw i obowiązków członków wspólnoty uniwersyteckiej: „Członkowie wszystkich struktur FUCI mają jednakowe uprawnienia, zobowiązania i godność oraz mogą być pewni respektowania ich nienaruszalnych praw osoby ludzkiej w życiu każdej z grup FUCI”⁹. Federacja przyjmuje wszystkich chętnych do uczestniczenia w działaniach solidarnościowych, albowiem „liczba członków nie podlega ograniczeniom”¹⁰.

Jedyne różnice w egzekwowaniu form deklarowanej równości płyną z konieczności pełnienia funkcji służebnych wynikających z potrzeby organizacji, niezbędnej do efektywnego funkcjonowania każdej ludzkiej wspólnoty. O solidarnościowej postawie członków FUCI świadczy „osobowe, spontaniczne, dobrowolne i bezinteresowne”¹¹ zaangażowanie oraz bezinteresowne, zgodne z ideałami wolontariatu wypełnianie funkcji organizacyjnych¹².

SOLIDARNOŚĆ SPOŁECZNA

Pierwszym i niejako naturalnym odniesieniem postawy solidarności FUCI ad extra jest wspólnota Kościoła. Z niej FUCI wyrasta i do niej ostatecznie prowadzi swoich członków. Na etapie formacji uniwersyteckiej – zgodnie z kongresowymi sugestiami z roku 2008 – należy świadomie realizować posoborową reformę Kościoła i nadawać mu współczesne oblicze w dialogu ze światem. „Biorąc pod uwagę wysoki stopień zaangażowania i refleksji, właściwy [...] organizacji zatroskanej o wkład wnoszony w dzieło coraz lepszego ukazania dzisiejszemu światu Kościoła posoborowego, FUCI wciąż czuje się odpowiedzialna za obecność Kościoła i za jego kształt. Dlatego pragnie wychować odpowiedzialnych, świadomych członków gotowych do zaangażowania w to dzieło odpowiednio do swoich studiów i stylu życia”¹³.

Zacieśnianiu więzów wspólnoty i konsolidowaniu działania wewnątrz FUCI służy biuletyn „Ricerca – Nuova Serie di Azione Fucina”¹⁴, stanowiący formę świadectwa dawanego zaangażowaniu organizacji na rzecz rozwiązywania problemów społecznych. Wpływa on przy tym na formację, kształtując wrażliwość na potrzeby środowiska oraz postawę gotowości niesienia pomocy i zaangażowania w budowanie dobra wspólnego.

⁹ Federazione Universitaria Cattolica Italiana, *Statuto nazionale*, art. 4. 2.

¹⁰ Tamże, art. 4. 10.

¹¹ Tamże, art. 4. 7.

¹² Por. tamże, art. 4. 9.

¹³ *Cent'anni di vita in Fuci. Una ricerca lunga cent'anni*, red. F. Malgeri, San Paolo, Cinisello Balsamo 1996, s. 51.

¹⁴ Por. Federazione Universitaria Cattolica Italiana, *Statuto nazionale*, art. 16.

Przykładem takiej postawy są między innymi głosy w dyskusji nad programem działania FUCI wypracowane w roku 2008. Postulują one stosowanie w życiu społecznym metod pozbawionych przemocy: „W czterdzieści lat po śmierci Martina Luthera Kinga i sześćdziesiąt lat po śmierci Gandhiego, powszechnie uznawanych za ojców stosowania metod wolnych od przemocy, traktujemy ich świadectwo jako wciąż aktualne wyzwanie dla wszystkich, którzy podejmują zaangażowanie społeczne. Wierzymy, że metody te są najskuteczniejsze, umożliwiają otwarty dialog oraz dają szansę pokojowego rozwiązywania konfliktów. Jesteśmy głęboko przekonani, że są zakorzenione w stylu działania członków FUCI i wpisują się weń w sposób naturalny. Wobec współczesnych dramatycznych wydarzeń wojennych, które są zarzewiem konfliktów na skalę planetarną, nie wolno nam zapominać o orędziu ewangelicznym biorącym w obronę świętość życia ludzkiego i ideał autentycznego życia. Można go osiągnąć jedynie przez uczynienie daru z samego siebie. Wzywamy więc członków FUCI do rozwijania wrażliwości na sprawę nieużywania przemocy przy rozwiązywaniu sporów i do przyjęcia takiego stylu życia, który pozwoli każdemu z nas na nowo zaangażować się w życie obywatelskie”¹⁵.

Znamienne jest odwołanie się w tym tekście do koryfeuszy ruchu non-violence jedynie z kręgów polityki międzynarodowej – Martina Luthera Kinga i Gandhiego. Podobnymi ideałami w łonie Kościoła kierowali się między innymi bp Hélder Câmara z Brazylii¹⁶ czy bp Arnulfo Romero¹⁷. To, że FUCI w swych programowych tekstach woli odwoływać się do liderów non-violence z kręgu ogólnie akceptowanych autorytetów (a nie powołuje się jedynie na ludzi Kościoła katolickiego) nadaje tej inicjatywie duże znaczenie w działaniach ekumenicznych i międzyreligijnych. Uzmysławia też atmosferę sprzyjającą szeroko zakrojonemu dialogowi ze współczesnym światem, w którym środowiska uniwersyteckie mają do odegrania rolę wychowawcy sumień.

¹⁵ A. B r o d a, *Sensibilizzazione alla non violenza* (Wniosek przyjęty przez Zgromadzenie Federalne FUCI, 59. Kongres Narodowy FUCI, Aquila, 8-11 XI 2008).

¹⁶ Dom Hélder Pessôa Câmara (1909-1999) – katolicki biskup pomocniczy archidiecezji Rio de Janeiro, później biskup Recife i Olindy. Twórca m.in. Wspólnot Abrahamicznych formujących do aktywnego, ofiarnego poświęcania się dla innych w warunkach Kościoła latynoamerykańskiego w okresie tzw. teologii wyzwolenia.

¹⁷ Sługa Boży Oscar Arnulfo Romero y Goldamez (1917-1980) – salvadorski duchowny katolicki, arcybiskup Salwadoru, obrońca praw człowieka; zgłaszany do pokojowej Nagrody Nobla. Był autorem m.in. znamienego apelu, skierowanego w przeddzień swojej śmierci do armii: „Bracia, pochodzicie z naszego ludu. Zabijacie własnych braci. Każdy ludzki rozkaz dotyczący zabicia musi podlegać prawu Bożemu, które mówi: «Nie zabijaj». Żaden żołnierz nie jest zobowiązany wypełniać jakiegokolwiek rozkazu sprzecznego z prawem Boskim. [...] Najwyższy czas, byście słuchali własnego sumienia, a nie grzesznych rozkazów. Kościół nie może milczeć wobec takiej niesprawiedliwości. [...] W imieniu Boga, w imieniu cierpiących ludzi, których płacz codziennie coraz wyżej wznosi się ku niebu, proszę was, błagam, rozkazuję wam: zaprzestańcie represji”. (Zob. O. A. R o m e r o, *Zamordowany w obronie ubogich*, Verbiunum, Warszawa 1984).

W ramach tego dialogu FUCI postuluje włączenie się środowisk uniwersyteckich w działające na terenie Włoch od roku 2006 Narodowe Forum Młodzi (Forum Nazionale dei Giovani). Dokonania tej organizacji są wysoko cenione jako forma budowania płaszczyzn porozumienia w strukturach lokalnych. Forum uczy także działalności politycznej poprzez realizację kampanii opiniotwórczych. Tego rodzaju działania stwarzają w środowisku uniwersyteckim szansę obiektywizacji sądów i przewyciężenia społecznych stereotypów w świetle wartości chrześcijańskich¹⁸. W ten sposób młodzież studiująca na uniwersytetach oprócz wiedzy zyskuje motywację i wzorce zaangażowania w praxis solidarności społecznej.

*

Idee zawarte w tekstach opracowanych przez FUCI koncentrują się wokół kategorii zawierzenia i solidarności. Zarówno w wyższych szkołach wyznaniowych, jak i świeckich formacja intelektualna i moralna wykorzystuje wieki doświadczeń tej formy komunikowania mądrości i dziedzictwa kultury, jaką jest uniwersytet. Dziedzictwo to uniwersytety wyznaniowe dopełniają motywacją religijną, co pozwala wychowywać inteligencję gotową do dawania świadectwa wartościom absolutnym.

Konkretne postaci, jakie przyjmuje ta formacja, oparte głównie na idei wspólnoty, zmieniają się w rytm zmian społecznych i kulturowych. Dokumenty wypracowane przez FUCI w pierwszej dekadzie dwudziestego pierwszego wieku stanowią cenny głos w dyskusji nad aktualnością powołania uniwersytetów we współczesnym świecie.

¹⁸ Por. G. B o c c h i, *Internalizzazione e formazione*, „Ricerca” 2007, nr 3, s. 8n.